

DE PIJP AAN MAARTEN GEVEN

door Boy Hubee

Als verzamelaar van pijpen en als mens moet je daar natuurlijk niet aan denken. Toch heb ik me afgevraagd wie die *Maarten* nu eigenlijk was/is; hij krijgt mijn pijp tenslotte als ik hem niet eerder verkoop.

Maarten van Nierop heeft in zijn boekje *'De taal waarmee wij leven'* (1) geprobeerd de oorsprong van deze uitdrukking te achterhalen. In zijn 'taaltuintjes'- een letterkundige rubriek in *De Standaard* (2) - werden de volgende mogelijkheden gegeven:

① Maarten in de vorm van de maand maart. Als vanouds sterven veel mensen in die maand. De maand maart is dan een persoon geworden, wat overeenkomt met 'Maart roert zijn staart' en 'April doet wat hij wil'. De maand maart is weer verwant met Maarten en beide namen zijn terug te voeren tot de oorlogsgod Mars.

② Een 'martijntje' is volgens de bekende dichter Guido Gezelle een kort pijpje, d.w.z. een soort neuswarmertje. Het verband met Sint Maarten is onduidelijk.

③ Maart in de betekenis van 'maarteling' als ziekelijk en niet zullen overleven. In het boek *Dietse Rime* komt voor: Kom ik door Maartje, zo leef ik nog een jaartje, zei de vent, en hij stierf op de 1e april.

④ De maand maart was de vastenmaand waarin vrijwel niemand rookte. Dan zou je de betekenis van 'ermee ophouden' kunnen verklaren.

⑤ Een andere mogelijkheid is 'maarte' als dienstmeid en 'pijpen' in de betekenis van 'naar lemands pijpen dansen' (3).

⑥ Ook zou de pijp een hoornpijp kunnen zijn. De verbastering is er naar de horlepiep. Als de hoornpijp aan de ander werd doorgegeven, kreeg die het voor het zeggen.

⑦ Als meest vergezochte mogelijkheid is de klankovereenkomst tussen pijp en puppe. Een *puppe* is een stok waarmee de *keukenmaarte* (de keukenmeid) na de begrafenis boter over het ijzer voor de lijkkoeken streek.

Wellicht is er toch nog een andere verklaring. Wie het weet, mag het zeggen of e-mailen. Hou de pijp voorlopig zelf.

Noten

(1) Uitg. NV Standaard, Antwerpen/Amsterdam, 1962

(2) Dagblad in België

(3) 'Pijpen' in de betekenis van fluiten, muziek maken.